Proiecții confesive în poezia feminină. Angela Marinescu și Anne Sexton

Cătălina STANISLAV

Universitatea „Lucian Blaga" din Sibiu, Facultatea de Litere și Arte
"Lucian Blaga" University of Sibiu, Faculty of Letters and Arts
Personal e-mail: catalinastanislav@yahoo.com

Confessional Influences in Feminine Poetry. Angela Marinescu and Anne Sexton

This article's purpose is to make a comparison between two confessional poets who wrote almost in the same time periods, but in completely different cultures and literary worlds: Anne Sexton and Angela Marinescu. The latter hasn't been thought of as a confessional poet in the Romanian literary world, but time and later publications have proved her to be one, and one of the best. This article begins by presenting the literary background of both of the poets and then presents each poet, her life, her work, how her life influences her work, how her life is her work, because we are, in fact, speaking of two confessional poets, both suffering from diseases, both emerging into writing poetry, because of their work, both using literature as a healing apparatus.

Keywords: Anne Sexton, Angela Marinescu, confessional poetry, feminine poetry

A thinking woman sleeps with monsters.[1] După mai multe încercări de a începe această scurtă introducere în lumea femeilor puternice, m-am decis că așa e cel mai bine. Așteptam de multă vreme să înceapă și această perioadă a vieții mele. Am știut mereu că o să apară, că latura mea de femeie care iubește femeile puternice și care își modelează viața după modele feminine va apărea la un moment dat. Așa că aici voi vorbi despre două părți din mine, partea care mă înspăimântă în fiecare noapte după ce închid cartea/laptopul/telefonul, sting lampa de pe noptieră și rămân singură și partea care m-a învățat să fiu femeie.

Lucrurile care mă fac să tremur la poezie sunt și vor fi mereu sinceritatea brută și curajul de a te „dezbrăca" în fața unui public și de a spune „asta sunt eu". De unde a pornit caracterul confesiv al poeziei este un subiect destul de controversat. Pe când poeții formaliști din America făceau din poezie un obiect, poeții confesivi care au început să vină în valuri odată cu *Life Studies*, a lui Robert Lowell, făceau din ea propriul lor terapeut. Să revină, mai bine spus, pentru că tot de poezie confesivă vorbim și la Sappho sau la Catullus. Cronologic vorbind, Lowell a fost primul căruia i s-a recunoscut dreptul acesta, de a reînvia poezia confesivă, dar adevăratul credit merge către W.D Snodgrass, despre care însuși Lowell afirmă: *El a făcut lucrurile acestea înainte ca eu să le fac, deși e mai tânăr decât mine și mi-a fost student. Se poate să mă fi influențat, deși oamenii au sugerat contrariul.* Poeții confesivi americani se pot împărți în trei categorii, pe care Richard Gray, în cartea sa, *American Poetry of the Twentieth Century,* le delimitează foarte bine: În timp ce scriitori ca Wright și Kinell au încercat să înregistreze mișcările subconștientului, alții au dramatizat sinele în forme mai discursive și mai conștiente. Printre aceștia se numără poeți ca Richard Hugo, Karl Shapiro și Louis Simpson, care explorează descoperirea lumii din afară a sinelui și reacția sa în legătură cu asta, și mai semnificativi sunt cei ca John Logan, Adrienne Rich, Anne Sexton și W.D Snodgrass, care incorporează în poemele lor elemente din istoriile lor personale.[2]

În teza sa de doctorat, Carol Margaret Houston afirmă că poezia feminină născută din emoții care nu pot fi ținute în frâu și sunt așezate pe hârtie exact așa

cum sunt simțite, nu e chiar poezie confesivă. Și cu toate acestea, o mare parte din poezia confesivă foarte reușită le este atribuită unor femei cum au fost Sylvia Plath, Anne Sexton sau Adrienne Rich. Poezia lui Adrienne Rich, ca și a lui Anne Sexton, e o poezie care elogiază femeia și statutul de femeie în general. Poezia timpurie a lui Adrienne Rich e una formală și foarte bine controlată. *Gradual, totuși, Rich a ajuns să simtă că „nu mai putea să scrie un poem cu un bagaj ordonat de materiale și să exprime aceste materiale după un plan făcut anterior.”„În loc de poeme despre experiență”, s-a împotrivit ea, „o să scriu poeme care sunt experiențe.”*[3] În poezia de mai târziu a lui Adrienne Rich, lupta care se dădea în interiorul ei și latura ei feministă erau strâns legate una de cealaltă. Ca și Adrienne Rich, care a a plecat în Europa cu un Guggenheim Fellowship la o vârstă destul de fragedă și care a fost căsătorită cu un profesor de la Harvard, Sylvia Plath a avut o viață exemplară. A început să scrie de la o vârsta foarte fragedă și la 8 ani a avut primul poem publicat la secțiunea pentru copii din Boston Herald. A absolvit Universitatea Smith, unde a fost acceptată pe baza unei burse și a câștigat o altă bursă Fulbright pentru Cambridge, unde l-a întâlnit pe viitorul ei soț, Ted Hughes. S-a stabilit în Anglia, unde a locuit cu Ted Hughes și cei doi copii ai ei. Dar viața ei s-a degradat lent și dureros, începând cu despărțirea de Ted Hughes, după care a fost nevoită să îndure frig, foame și boală împreună cu cei doi copii, într-un apartament din Londra. Toată această perioadă se află în volumul *Ariel,* publicat la doi ani după ce Sylvia s-a sinucis, care e unul dintre cele mai cunoscute, alături de *Heart's Needle* și *Life Studies*, volume autobiografice de poezie. *Umbra unui existențialism tanatic plutește, de atunci, retrospectiv, pe tot parcursul literar al scriitoarei, fapt ce a dat naștere la multe și uneori exagerat de speculative legende în legătură cu viața și moartea Sylviei.*[4]

Influența poetelor americane asupra poeziei feminine românești este una clară și evidentă; putem spune că poete ca Ileana Mălăncioiu, Mariana Marin sau Marta Petreu au adoptat cu totul, în anii 60, stilul poeziei confesive americane, printr-un sincronism straniu, date fiind condițiile socio-politice. Principalele teme din poezia confesivă feminină din România, căutarea acelui „eu” interior, instabilitatea psihică, iubirea care nu e niciodată acolo unde trebuie, sinceritatea brută, agresivitatea, ajung să se întrepătrundă cu temele poeziei confesive americane. *Stilul mult mai direct al descrierii și re-scrierii unei feminități conștiente de importanța și forța personalității sale de sine stătătoare, și capacitatea de a influența mentalități și identități sociale – prin redimensionarea identității private – fac din poezia feminină confesivă românească o paradigmă care, în final, va avea un rol subversiv definitoriu în schimbarea politicii totalitare.*[5]

Dacă e să vorbim comparativ despre cele două tipuri de poezie confesivă feminină, trebuie să amintim de faptul că, la poezia confesivă americană, primul cititor al textului este însăși autoarea și faptul că aceasta își dezvoltă propriul fel de a face o abordare critică, un limbaj atribuit procesului de analizare a textului care să se potrivească relației deschise cu cititorul. În poezia feminină confesivă românească, întâlnim o constantă pendulare între cele două ipostaze ale eului liric identificate de Alexandru Mușina – *eul hiperemic*, care face ca senzațiile concrete față de o situație din exterior să nu poată fi înlăturate și *eul individualizat*, care se referă la ceea ce a adus nou postmodernismul în poezie.

Pe Anne Sexton și pe Angela Marinescu le-am lăsat afară din discuție până acum în mod deliberat, pentru că de aici înainte voi vorbi numai despre cele două poete confesive.

Dacă vorbesc despre Anne Sexton, vorbesc despre viața ei, pentru că dintre toate poetele confesive americane, în ea găsesc sinceritatea dură și curajoasă pe care o caut și nebunia și furia emoțiilor care te copleșesc. Anne Gray Harvey s-a născut în 9 noiembrie 1928, în Newton, Massachussets și a crescut cu cele două surori ale ei, Blanche și Jane, cu care nu se înțelegea deloc și cu care a continuat să se urască reciproc până la sfârșitul vieții. Biografia pe care a scris-o Diane Middlebrook pentru Anne a stârnit numeroase controverse atunci când a fost publicată, în toamna anului 1991, pentru că nu e doar o biografie scrisă absolut impecabil care știe foarte bine să vorbească despre viața lui Anne în paralel cu poezia ei, însă dezvăluie niște lucruri cu adevărat cutremurătoare pe care Diane Middlebrook le extrage de pe casetele înregistrate în timpul ședințelor de terapie ale lui Anne cu Dr. Martin Orne. Poezia lui Anne Sexton a început să existe târziu, și inițial era scrisă în scop terapeutic, singurii ei cititori fiind ea însăși și Martine Orne. Anne dezvoltă mai târziu prietenii cu poeți ca W.D Snodgrass și Maxine Kumin, care era și confidentul ei în materie de poezie. Poezia lui Anne e una complet autobiografică, bazată pe traumă, vorbește mult despre familia ei și despre boala care a chinuit-o de tânără. Cu toate acestea, paradoxul în poezia lui Sexton e faptul că majoritatea poeziei sale confesive nu e chiar atât de personală cum se crede că e, iar, în același timp poezia ei cea mai impersonală poate fi extrem de confesivă. Spre exemplu, naratorul din volumul *Transformations*, care este o readaptare a basmelor fraților Grimm, este o vrăjitoare, ca și vrăjitoarea din poemul ei cel mai cunoscut, *Her Kind,* cu care Anne își deschidea toate lecturile și spunea tuturor că îl citește ca să arate lumii ce fel de femeie e.

I have gone out, a possesed bitch
haunting the black air, braver at night;
dreaming evil, i have done my hitch
over the plain houses, light by light:
lonely thing, twelve-fingered, out of mind.

Anne Sexton
Sursă foto: http://terrar.io/wp-content/uploads/2013/02/sexton.jpg

A woman like that is not a woman, quite
I have been her kid.

Primul vers al poeziei prezintă o poveste la persoana întâi despre un subiect standard confesiv, nebunie și alienare, dar apoi continuiă printr-o răsturnare de situație, introducând un al doilea „Eu".[6]

Figura maternă în poezia lui Anne apare mai mult prin referințele la mătușa ei, Anna Ladd Dingley, Nana, care i-a fost mai mult mamă decât mama ei, Mary Gray Harvey. Într-o scrisoare către mătușa ei, Frances, Anne scrie: *Aici jos* [în Weston] *am o oră fixă pentru tot. Primul lucru dimineața dorm, apoi îmi fac treburile, la 12 aveam ora mea zilnică de ghemuit lângă Nana.*[7] Așa că Anne și-a petrecut foarte mult timp cu Nana până pe la 13 ani, când au început să apară băieți în viața ei. Mama ei, Mary Gray, era mereu preocupată de alcoolismul soțului ei, Ralph și o ignora pe Anne, care își dorea atenția ei mai mult decât orice. La 28 de ani, Anne încă suferea disperată după atenție din partea mamei sale, spunându-i lui Dr. Orne: Știu că eram dependentă – dar Mama nu voia să fie mămoasă. Mă agățam de ea.[8] Mary Gray Harvey scria și Linda Gray Sexton scrie în Memoir-ul dedicat mamei sale că acest nume de Gray, e unul cu tradiție în familia lor, toate trei, și Mary, și Anne și Linda, ajungând, la un moment dat, să scrie. Relația lui Anne cu fiicele ei a fost, inițial, mai rea decât relația lui Anne cu Mary Gray. Din pricina bolii care devenea din ce în ce mai puternică, Anne nu putea fi lăsată cu cele două fiice ale ei, Linda Gray și Joyce, pentru că spunea constant că vrea să le facă rău, că le urăște. În cartea Lindei Gray Sexton sunt prezentate multe scene în care Anne voia să le facă rău. Scene ca acelea în care Anne se masturba cu Linda în cameră, sau încerca să o strângă de gât sau o lăsa să meargă singură la grădiniță și Linda se ascundea în garaj în loc și stătea acolo până la ora întoarcerii, toate astea doar pentru că nu avea cum și când să scrie. Mai târziu relația ei cu Linda s-a schimbat radical, în sensul că a devenit brusc foarte atașată și dependentă de ea, o lua cu ea la lecturi, lucrau împreună pe texte, într-un an n-a lăsat-o să stea cu o lună mai mult în tabăra de vară pentru că avea mare nevoie de ea. Această perioadă din viața ei se vede în câteva dintre poemele din *Transformations*, un volum dedicat în întregime Lindei, dar dependența pe care a dezvoltat-o Anne pentru Linda, așa cum o dezvoltase și pentru mama ei, se vede cel mai bine în *My Little Girl, My String Bean, My Lovely Woman*:

Let high noon enter--
the hour of the ghosts.
Once the Romans believed
that noon was the ghost hour,
and I can believe it, too,
under that startling sun,
and someday they will come to you,
someday, men bare to the waist, young Romans
at noon where they belong,
with ladders and hammers
while no one sleeps.

But before they enter
I will have said,
Your bones are lovely,
and before their strange hands
there was always this hand that formed.

Cu toate acestea, sexualitatea violentă pe care o avea Anne și pe care și-o arăta și în poeme a făcut-o să devină obsedată de acest aspect și în viața Lindei, presând-o să întrețină relații sexuale cu băieți de când avea numai 15 sau 16 ani. Această sexualitate violentă care are cele mai șocante urmări, se poate datora, dacă nu este o proiecție a imaginației sale bolnave, abuzului la care Anne a fost supusă când era adolescentă, de către tatăl său. În cartea lui Diane Middlebrook este rescrisă o scenă dintr-una din ședințele de terapie ale lui Anne, în care aceasta povestește cum tatăl sau a intrat noaptea la ea în camră și a abuzat sexual de ea. *În „Death of the Fathers", sexualitatea dezvoltată devreme a fiicei privește în două direcții, către figurile paterne pe care e extaziată și în același timp terifiată să le excite și către femeia înșelătoare a cărei dorință nu poate fi niciodată ținută în frâu. Imaginarul lui Sexton sugerează că absența mamei creează un vortex al dorinței care le aprinde și, în același timp, le îndepărtează pe toate.*[9]

red, red, Mother, you are blood red.
He scoops her up in his arms
all red shivers and silks.
He cries to her:
How dare I hold this princess?
A mere man such as I
with a shark's nose and ten tar-fingers?
[...]
Those times I smelled the Vitalis on his pajamas.
Those times I mussed his curly black hair
and touched his ten tar-fingers
and swallowed down his whiskey breath.
Red. Red. Father, you are blood red.
Father,
we are two birds on fire.

Ca și la Anne Sexton, și la Angela Marinescu, poezia începe ca o nevoie de salvare, ca terapie, chiar dacă la Angela vindecarea se face în moduri diferite. Așadar, Angela Marinescu începe și ea să scrie destul de târziu, pe la 20 și ceva de ani, nu la recomandarea medicului, ca Anne Sexton, dar tot pentru că era singurul mod în care putea să caute vindecarea, în cazul ei, vorbind de o durere fizică, de boala care o chinuie încă de la 14 ani și care a supus-o la nenumărate intervenții medicale și din cauza căreia și-a pierdut jumătate de viață stând în spital, fugind din spital noaptea pentru a alerga prin barurile și pe străzile Clujului cu alți poeți, inclusiv lucrând ca asistentă medicală la secția de Oncologie a spitalului. Așa cum observă Marin Mincu în *O panoramă critică a poeziei românești din sexolul al XX-lea*, poezia Angelei Marinescu este alcătuită în etape. Prima fază, care cuprinde volumele *Sînge albastru, Ceară, Poezii* și *Poeme Albe,* se face remarcată prin încercarea constantă de a se depărta de clișeele poeziei feminine, prin tabu-uri și prejudecăți. *Pentru a-și spori autenticitatea, absentă deocamdată, Angela Marinescu se străduiește a reîntrupa feminități arhetipale, precum Ifgenia și Antigona, ipostază ce-i conferă o necesare refrigerație a senzualității agresive, instaurate de la început, ca o obsesie proprie, în discursul său.* [10]

A doua fază despre care vorbește Marin Mincu începe odată cu volumele *Structura nopții, Blindajul final, Var* și *Parcul*, unde discursul începe să aibă o coerență și, așa cum spune Marin Mincu, să se transforme într-un țipăt neoexpresionist. Așadar, discursul de până atunci, oarecum potolit și relaxat, ascede spre unul abrupt, dur, provocator și visceral.

În a treia etapă, care cuprinde volume precum *Cocoșul s-a ascuns în tăietură, Blues, Fugi postmoderne, îmi mănânc versurile*, Marin Mincu este de părere ca Angela Marinescu devine din nou inautentică, *deși ea crede că, prin ultimele volume, s-ar situa în avangarda tuturor căutărilor.*[11] Cu toate acestea, poezia Angelei Marinescu, nu pare să sufere o ruptură la nivelul discursului față de a doua fază despre care vorbește

Angela Marinescu
Sursă foto: http://1.bp.blogspot.com/_rFKAFSw6Uik/TMr3UdyjOjI/AAAAAAAAAq0/11xa8yY1m58/s1600/PICT0073.JPG

Mincu, ci, mai degrabă, să o dezvolte și să o ramifice, în special din punctul de vedere al intensității și temelor.

Se poate face o paralelă între Angela Marinescu și Anne Sexton în ceea ce privește ipostaza de mamă. Ambele au trecut prin nașteri dificile, Angela cu mari complicații, care au făcut ca Alexandru, fiul ei, să aibă probleme grave de sănătate în primii ani ai vieții, iar lui Anne, când era gravidă cu Linda, i s-a prescris un medicament, DES, care avea efecte adverse foarte agresive, dar care o ajuta să-și ducă sarcina la capăt. Acest medicament a fost scos de pe piață ulterior, când și-au dat seama că femeile ale căror mame au luat DES puteau să aibă grave probleme de sănătate, ca urmare, Linda Gray a pierdut trei sarcini. Tot în ipostaza de mamă, cele două mai sunt asemănătoare și datorită faptului că ambele și-au „abandonat" copiii pentru scris. Angela fugea la Casa Scriitorilor, ca să poată scrie, lăsându-l pe Alexandru în grija părinților ei, Anne făcea cam același lucru, însă lua măsuri mai violente și era mult mai agresivă cu fiicele ei. În *Memoir*-ul pe care l-a scris despre mama ei, Linda Gray povestește cum o trimitea la grădiniță, care era peste drum de casa lor din Weston, iar ea se ascundea în garajul casei lor până la prânz, când trebuia să vină acasă. Ea mai povestește și cum o trimitea la mătușa ei, sora lui Anne, Blanche, care era căsătorită cu un bărbat care o bătea pe Linda. Toate astea numai ca Anne să poată să scrie.

Cartea de debut, *Sînge albastru*, se deschide cu un poem care se regăsește sub auspiciile figurii materne

văzută ca „o prea curată rană". De aici se poate deduce rolul pivotal deținut de traumă, amintire și negativitate, care aveau să urmărească întreaga poezie a Angelei Marinescu.

Poezia mai nouă a autoarei investighează în schimb nu doar zonele „periferice" ale ontologicului, ci și pe cele ale socialului, invocând la tot pasul o faună a „marginii" (negri, bolnavi, handicapați, homosexuali, lesbiene) cu care Angela Marinescu se simte pe deplin solidară, autoproclamându-se, la rândul său, o ființă „cu handicap", ce își etalează cu voluptate stigmatele și interpretează perfect, după o partitură proprie, rolul „poetului blestemat"[12] În volumul de mult mai târziu, *Probleme personale*, mamei îi țâșnește sângele din nas și din gură, în timp ce își târăște copilul înspre trestiile bătute de vânt (*Flamenco*), dezvăluind astfel bariera de presiune emoțională care îndepărtează și claustrează în același timp copilul de mamă. Probabil cea mai violentă și cea mai plină de afectivitate situație în care este surprinsă atât mama eului poetic, cât și eul poetic ca mamă se regăsește în *Poemul cel mai de jos*. Aici, ipostaza mamei se transformă, din semn rău prevestitor care urmărește în mod constant eul poetic feminin, determinându-i în mod direct, prin ereditate, ratările și controlându-i, practic, existența, ca un păpușar: *pentru că sunt handicapată / ca tine / am fost un obstacol / programat de tine, mamă*. În ceea ce privește eul poetic ca mamă, el se manifestă într-un cadru pe cât de ambiguu, pe atât de sugestiv și șocant: *singurul bărbat pe care l-am acceptat ca bărbat / a fost Alex, / pentru că l-am făcut cu tine, mamă*. Dublul incest care guvernează aceste versuri spulberă tabu-uri și construcții interne, care se fac țăndări și plutesc la câțiva centimetri deasupra solului, într-o masă amorfă, care poate oricând să se reintegreze.

În concuzie, atât Anne Sexton, cât și Angela Marinescu, ale căror debuturi nu sunt despărțite temporal decât de nouă ani, proiecția biografică este violentată și forțată să facă parte aproape întotdeauna din poezie, de multe ori scopul adevărat părând să nu fie o viață bună, ci o poezie bună.

Note:

1. Adrienne Rich, *Adrienne Rich's Poetry,* New York, W.W Norton & Company, 1975, p. 12
2. Richard Gray, *American Poetry of the Twentieth Century*, New York, Longman, 1990, p. 227 (traducere personală)
3. Ibidem, p. 230
4. Daniela Moldoveanu, *Poezia confesivă feminină*, București, Editura Muzeul Literaturii Române, 2014, p.71
5. Ibidem, p. 63
6. Miranda Sherwin, *"Confessional" Writing and the Twentieth-Century Literary Imagination*, New York, Palagrave Macmillan, 2011, p. 36 (traducere proprie)
7. Diane Middlebrook, *Anne Sexton: A Biography,* New York, Vintage Books, a division of Random House, 1992, p.15 (traducere proprie)
8. Ibidem, p.36
9. Ibidem, p. 343
10. Marin Mincu, *O panoram*ă critică a poeziei românești din sexolul al XX-lea, Constanța, Editura Pontica, 2007, p. 797-798
11. Ibidem, p.800
12. Octavian Soviany, Cinci decenii de experimentalism. Compendiu de poezie românească actuală. Volumul I, Lirica ultimelor decenii de comunism, București, Casa de pariuri literare, 2011, p.156

Bibliography:

Marinescu, Angela, *Intimitate / Intimacy*, Bistrița, Charmides, 2013

Marinescu, Angela, *Probleme personale / Personal Problems*, București, Cartea Românească, 2009

Marinescu, Angela, *Sînge albastru / Blue Blood*, București, Casa de pariuri literare, 2012

Middlebrook, Diane, *Anne Sexton: A Biography,* New York, Vintage Books, a division of Random House, 1992

Mincu, Marin, *O panoramă critică a poeziei românești din secolul al XX-lea / A Critical Panorama of 20th Century Romanian Poetry*, Constanța, Editura Pontica, 2007

Moldoveanu, Daniela, *Poezia confesivă feminină / Feminine Confessional Poetry*, București, Editura Muzeul Literaturii Române, 2014

Negoițescu, I., *Scriitori Contemporani / Contemporary Writers*, Cluj, Editura *Dacia*, 1994

Philips, Robert, *The Confessional Poets,* Ilinois, Southern Ilinois University Press, 1973

Purcaru, Alina (coordonator), *Povești cu scriitoare și copii / Stories with Women Writers and Children*, București, Editura Polirom, 2014

Rich, Adrienne, *Adrienne Rich's Poetry,* New York, W.W Norton & Company, 1975

Sexton, Anne, *The Complete Poems,* New York, Mariner Books, 1999

Sexton, Linda Gray, *Searching for Mercy Street: My journey back to my mother, Anne Sexton*, Berkley, Counterpoint, 2011

Sherwin, Miranda, *"Confessional" Writing and the Twentieth-Century Literary Imagination*, New York, Palagrave Macmillan, 2011

Soviany, Octavian, *Cinci decenii de experimentalism. Compendiu de poezie românească actuală. Volumul I, Lirica ultimelor decenii de comunism / Five Decades of Experimentalism. Compendium of Contemporary Romanian Poetry. Vol. I, The Poetry of the Last Communist Decades*, București, Casa de pariuri literare, 2011

Ulici, Laurențiu, *Literatura română contemporană / Contemporary Romanian Literature,* București, Editura Eminescu, 1995